

MALÉ MUZEUM, VELKÉ VÝROČÍ. 100 LET SKLÁŘSKÉHO MUZEA V KAMENICKÉM ŠENOVĚ

Helena Braunová

Sklářské muzeum Kamenický Šenov; muzeumskla@kamenicky-senov.cz

Před 100 lety, 22. března 1923, se na radnici v Kamenickém Šenově konalo dlouhodobě připravované jednání významných místních osobností, jehož výsledkem bylo založení Muzejního spolku.

Muzejní budovy v čase

Členové spolku, zatím bez vlastní budovy, shromažďovali výrobky a dokumenty k dějinám místního sklářského průmyslu a pořádali tematické výstavy v prostorách kamenickošenovské sklářské školy. První z výstav, věnovaná významnému malíři skla a porcelánu Josefu Ahne, byla zahájena již 29. dubna. V roce 1927 získali budovu bývalé radnice čp. 5 na náměstí. Na aktivní činnosti muzejního spolku se podílely mnohé významné osobnosti. Patřili k nim především známí výrobci svítidel z rodiny Palme – Franz Friedrich a jeho synovec Harry. V roce 1942 vyvrcholilo úsilí Harryho Palme o vybudování oblastního sklářského muzea, v němž byla na 6000 m² plánována prezentace celého sklářského průmyslu. K realizaci schváleného projektu však nedošlo – nejprve z finančních důvodů, po válce vlivem změny politické situace. V roce 1949 byl dán souhlas ke zřízení odborného sklářského muzea. Expozice instalovaná v budově bývalé rafinerie Conrath & Liebsch proti sklářské škole byla zpřístupněna 3. července 1949. V polovině 60. let bylo rozhodnuto o přesunu sbírek do starého patricijského domu čp. 69, kde bylo muzeum 7. května 1968 slavnostně otevřeno, a kde sídlí dodnes.

Městské muzeum a jeho sbírky

Snahy o zřízení muzea, spojené s výzvou k darování a zapůjčení předmětů, byly uskutečňovány více než desetiletí před vznikem muzejního spolku. Ten svou výstavní činnost zahájil 29. dubna 1923. Ve vyhrazeném prostoru sklářské školy zaujaly své místo archíválie, obrazy, přístroje a nábytek, historické i dobové sklo. Jedna z místností sloužila k aktuálním výstavám, další zaplnilo již dříve existující „školní muzeum“, věnované historii a současnosti školy, dále přehled vývoje skla a keramiky a sbírka experimentů zaměřených na dekorování skla. Veřejnost mohla muzeum navštívit každou první sobotu v měsíci. O několik let později se podařilo získat vlastní budovu, v níž vznikla nová stálá expozice. Výstavy probíhaly střídavě v muzeu a ve sklářské škole. Kromě této činnosti se muzejníci věnovali odbornému zpracování předmětů a zasloužili se mimo jiné o pře-

Obr. 1. První budova muzea čp. 5 na náměstí (archiv Stanislava Kopeckého).

pis mnoha původních dokumentů strojo-
pisem či o zhotovení několika set staveb-
ních plánů kamenickošenovských domů.
Po válce došlo k rozhodnutí o specializaci
muzea na sklářství a část sbírkového fon-
du byla předána do jiných institucí. Sbír-
ky přesídily dočasně do Palmeho vily čp.
49, odtud do bývalé rafinerie Conrath &
Liebsch, kde byly zpřístupněny společně
s výstavou k 90. výročí založení sklářské
odborné školy. Za necelá dvě desetiletí
došlo k jejich dalšímu přesunu, tentokrát
již definitivnímu. Své trvalé místo získaly
v klasicistní budově čp. 69.

Obr. 2. Interiér první budovy muzea
čp. 5 na náměstí (archiv Stanislava
Kopeckého).

Proměny budovy dnešního muzea

Patricijský dům čp. 69 nechal postavit kolem roku 1770 úspěšný sklářský obchodník Franz Vogel. V majetku rodiny zůstala budova do poloviny 19. století, kdy byla prodána dalšímu obchodníku se sklem Franzí Zahnovi. V letech 1886–1910 jej vlastnil brusič skla Sylvester Heinrich. V roce 1918 zakoupil budovu majitel vídeňské firmy J. & L. Lobmeyr Stefan Rath pro svou nově založenou sesterskou firmu. Po rekonstrukci byly v prvním nadzemním podlaží vybudovány brusičské a rytecké dílny, ve druhém vznikly obytné prostory. Firma zde působila do znárodnění v roce 1948. Poté provoz pokračoval s názvem „Ateliér Lobmeyr“ pod n. p. Umělecké sklo, po jeho zrušení pod n. p. Borské sklo. Počátkem 60. let byly dílny převedeny do Nového Boru. O několik let později začala další velká rekonstrukce. Řešení budovy bylo svěřeno architektu Pražského hradu Otto Rothmayerovi, na dokončení spolupracovali liberečtí architekti Otakar Binar, autor interiérů stavby na Ještědu, a Miroslav Masák. Přestavba probíhala v letech 1966–1968 v koordinaci Městského národního výboru v Kamenickém Šenově a Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, jehož pobočkou se muzeum v té době stalo. Poslední rozsáhlejší opravou prošlo ještě v roce 1993 vstupní schodiště. Na svou další rekonstrukci budova zatím stále čeká...

Obr. 3. Patricijský dům čp. 69, v letech 1918–1948 firma J. & L. Lobmeyra synovec Stefan Rath, od roku 1968 sklářské muzeum (foto J. Katzer).

Sklářské muzeum a jeho sbírky

V novém sídle muzea vznikla v prvním patře stálá expozice rytého a broušeného skla, rozšířená o několik let později o doplňkovou expozici skleněných svítidel. Přízemní výstavní prostory představily nejprve výběr předmětů z tzv. Jílkovy sbírky a práce pedagogů a studentů sklářské školy; od počátku 70. let je nahradily pravidelně obměňované tematické výstavy z historie i současnosti. Až do roku 1989 se expozičně využívaly pro

Obr. 4. Pohled do stálé expozice muzea (archiv muzea).

vzorkovnu n. p. Lustry a instalaci uměleckého skla manželů Miluše a Reného Roubíčkových sklepní klenuté prostory.

Sbírka muzea sestává z několika částí. Tvoří ji část původní sbírky muzea, Palmeho konfiskovaná sbírka, malá kolekce skla z muzea v České Kamenici, zrušeného v roce 1969, tzv. Školní sbírka, získaná převodem ze sklářské školy v roce 1979, dary a nákupy. Součástí fondu byla původně také Jílkova sbírka, restituovaná v roce 1995 a zakoupená pro Uměleckopřemyslové museum (UPM) v Praze, jemuž náleží také rozsáhlá kolekce skla firmy Lobmeyr. Obě tyto sbírky jsou v Kamenickém Šenově dlouhodobě deponovány. Od roku 1996 je muzeum spoluorganizátorem trienále mezinárodních

symposií rytého skla. Z autorských prací účastníků vzniká unikátní soubor, podávající přehled o současném rytém skle. K 1. červenci 1991 se zřizovatelem muzea stalo opět Město Kamenický Šenov. Původní sbírka zůstala v majetku státu a ve správě Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, jehož byla pobočkou; v Kamenickém Šenově zůstává jako dlouhodobá výpůjčka. V roce 2006 vznikla nová sbírka ve vlastnictví Města Kamenického Šenova.

Kamenický Šenov, město proslulé výrobou skla a svítidel, byl a je i nadále významným sklářským centrem. Stejně jako v minulosti zůstává úkolem muzea dokumentovat a prezentovat zdejší produkci jako doklad zručnosti, umu i kreativity výtvarníků a řemeslníků, i připomenutí bohaté minulosti tohoto místa, v němž se zrodilo tolik významných osobností, kde byla založena nejstarší sklářská škola světa a kde vznikla a uchovala se téměř třísetletá tradice výroby skleněných lustrů.

PRAMENY A LITERATURA

Archiv Národního technického muzea Praha

Sbírka rukopisů H. Palmeho

inv. č. 1378, Palme H., Die Bilanz meines Lebens I., II.

Státní okresní archiv Česká Lípa

fond Sběrka sklářských dokladů Kamenický Šenov, k. 9–12, 14, nezpracováno

fond Spolky českolipského okresu, karton 101

Braunová Helena, Sovadina Miloslav, Sklářské muzeum Kamenický Šenov, Kamenický Šenov 2013.

Ebel M., Muková J., Kamenický Šenov čp. 69, Stavebně historický průzkum, 2001.

ABBILDUNGEN

Abb. 1. Das erste Museumsgebäude Nr. 5 auf dem Platz (Archiv Stanislav Kopecký).

Abb. 2. Das Innere des ersten Museumsgebäudes Nr. 5 auf dem Platz (Archiv Stanislav Kopecký).

Abb. 3. Patrizierhaus Nr. 69, in den Jahren 1918–1948 Firma J. & L. Lobmeyr Neffe Stefan Rath, seit 1968 Glasmuseum (Foto J. Katzer).

Abb. 4. Blick in die Dauerausstellung des Museums (Museumsarchiv).